

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในจังหวัดจันทบุรี*

นริศรา วรคำ ** ประภาวี อร์ญวงค์ *** และ วุฒินันท์ สุพร ****

(วันรับบทความ: 15 พฤศจิกายน 2563, วันแก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2563, วันตอบรับบทความ: 25 ธันวาคม 2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมศาลเจ้า ศาลผี ในเขตอำเภอเมือง อำเภอ ท่าใหม่ และ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) ในการวิจัย คือ บุคคลในชุมชน ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงหรือผู้ที่ดูแลศาล โดยกำหนดผู้ที่มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Formal Interview)

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในจังหวัดจันทบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพพบศาลทั้งหมดจำนวน 22 ศาล เป็นศาลเจ้า จำนวน 16 ศาล และศาลผี จำนวน 6 ศาล โดยอำเภอเมือง แบ่งเป็นศาลเจ้า จำนวน 7 ศาล และศาลผี จำนวน 5 ศาล อำเภอท่าใหม่แบ่งเป็นศาลเจ้า จำนวน 5 ศาล และศาลผี จำนวน 1 ศาล อำเภอแหลมสิงห์ แบ่งเป็นศาลเจ้า จำนวน 4 ศาล ซึ่งส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า ศาลเป็นที่เคารพสักการะนับถือมาตั้งแต่อดีต เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและคอยปกป้องรักษาชาวบ้านให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข มีการไหว้ ขอรพรในเรื่องการงาน การเรียน การค้าขาย โชคลาภ รวมถึงการบนและการแก้บนอีกด้วย ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับ ศาลเจ้า ผู้วิจัยพบพิธีกรรมเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน คือ พิธีกรรมทั้งกระเจาด พิธีกรรมลุยไฟรับข้าวสาร เทศกาลถือศีลกินเจ เทศกาลสารทจีน และพิธีกรรมเช่นศาลประจำปี ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลผี ผู้วิจัยพบพิธีกรรม ศาลเจ้าแม่เขาไร่ยา การกินเลี้ยงประจำปี ศาลหลักเมืองจันทบุรี จัดงานเฉลิมฉลองแซ่ยัดวันคล้ายวันเกิด ศาลพ่อปู่โป่งลาน พิธีวิ่งโป่งลาน และวิ่งจบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และบางศาลไม่มีพิธีกรรม เนื่องจากเป็นศาลขนาดเล็กไม่มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมหรือพิธีกรรม

คำสำคัญ: ความเชื่อ, พิธีกรรม, ศาลเจ้า, ศาลผี, จังหวัดจันทบุรี

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในจังหวัดจันทบุรี

** นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: wuttinan.t@rbru.ac.th)

*** นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: wuttinan.t@rbru.ac.th)

**** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: wuttinan.t@rbru.ac.th)

The Study of Believes and Rituals of Shrine, Ghost Shrine in Chanthaburi Province.

Narissara Worakam^{*} Prapawee Aranyawong^{**} and Wuttinan Suporn^{***}

(Received Date: September 15, 2020, Revised Date: December 15, 2020, Accepted Date: December 25, 2020)

Abstract

The objectives of this research were to study beliefs and rituals to shrines and ghost shrines in Mueang District, Tha Mai District, and Laem Sing District in Chanthaburi Province. The sample used in this study was a group of people in the community living or those who are in charge of the shrines by specifying 44 people ages 50 years or Older. The tool used in this research is a structured interview.

This survey and qualitative research result about beliefs and Rituals related to shrines and ghost shrines were found that there 22 Shrines including 16 shrines and 6 ghost shrines. Seven shrines and five Ghost shrines are situation in Mueang District, five shrines and 1 Ghost shrine are located in Tha mai District, and four shrines are in lame Sing District. It is mostly believed that the shrines have been worshipped in past times. The shrines are spiritual Anchors giving villagers protection and peace by making a wish for Work, education, fortune , as wall as praying and giving votive offerings. The researchers found that the rituals concerned with Chines - Thai people include the Merit Baskets Spread for the Poor Ceremony, The Fire Walking for rice Ceremony, Vegetarian Festival, Ghost Festival, and Annual Offerings to the Spirits Ceremony. For the ghost shrine, The researchers found one annual ritual which is a feast for the goddess of Khao Rai Ya Shrine. The 60th birthday celebration is annually held at the Chanthaburi City Pillar Shrine. At Father Pong Lan Shrine, the Pong Lan Running Rite and Graduation Run are organized at Rambhai Barni Rajabhat University. There are no rituals at some shrines due to the size of the place having not enough space for any activities and rituals.

Keywords: Beliefs, Rituals, Shrines, Ghost shrine, Chanthaburi Province

^{*}Student, Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: wuttinan.t@rbru.ac.th)

^{**}Student, Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: wuttinan.t@rbru.ac.th)

^{***}Lecturer, Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: wuttinan.t @rbru.ac.th)

1. บทนำ

ความเชื่อ เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ซึ่งสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น เทพ สรวงกิตพันธ์ (2549 : 4) ได้กล่าวว่า “ความเชื่อ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ และการยอมรับนับถือ เชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ต้องมีเหตุผลใดมาสนับสนุนหรือพิสูจน์ บางอย่างอาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์” โดยเชื่อว่าสิ่งเหนือธรรมชาติมีอำนาจลดบันดาลต่อการดำเนินชีวิต และเป็นการลดบันดาลที่เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปีศาจส่วนใหญ่พบเห็นได้จากพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง รวมไปถึงศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ ความเชื่อประเภทนี้ยังคงมีปรากฏให้เห็นในสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ดังนั้นความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ทุกเพศทุกวัยทุกแห่งต่างก็สัมพันธ์กับความเชื่อทั้งนั้น การทำอะไรมีความเชื่อปะปนอยู่เสมอ และเกิดกลายเป็นพิธีกรรมที่คนในสังคมเชื่อว่าถ้าได้กระทำแล้วจะทำให้เกิดผลดี ความเชื่อในรูปแบบใดก็ตามย่อมมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนเป็นจำนวนมาก จึงเกิดเป็นพิธีกรรม ศรีศักร วัลลิโกดม (2559 : 7) ได้กล่าวว่า “พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมของศาสนาและระบบความเชื่อ สะท้อนถึงความหวัง ความปรารถนา ความหวาดกลัว และความรู้สึที่เกี่ยวกับความคิดและอารมณ์ของมนุษย์ พิธีกรรมเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งทางสังคมวัฒนธรรมของมนุษย์ พิธีกรรมจึงเป็นการกระทำของกลุ่มคนที่มาพบปะสังสรรค์และสร้างแบบแผนพิธีขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน”

ศาลเจ้าเป็นศาสนสถานที่สำคัญ ที่เป็นเอกลักษณ์กับชาวจีนมาโดยตลอด การอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนนำเอาความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาในเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า วิญญาณ ศาสนาติดตัวมาซึ่งสังคมใหม่ เป็นสาเหตุทำให้พบศาลเจ้าซึ่งเป็นศาสนสถานที่ชาวจีนใช้ในการประกอบพิธีกรรม เป็นที่กราบไหว้ตามความเชื่อในชุมชนชาวจีน และชาวจีนได้มีการอพยพเข้ามาอยู่ในสังคมไทยมากขึ้น ทำให้พบศาลเจ้าถูกสร้างขึ้นอยู่ทั่วไปทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดอย่างแพร่หลาย ส่วนศาลผีนั่นเป็นศาสนสถานที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนไทย และยังคงมีความเชื่อต่อศาลผียอยู่ เนื่องจากความเชื่อเหล่านี้ถูกสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และคนไทยยังมีความเชื่อว่าศาสนสถานต่าง ๆ นั้นเป็นที่อยู่สถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อกราบไหว้เคารพบูชาแล้วจะส่งผลดีต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน

ความเชื่อเหล่านี้ถูกสืบทอดต่อกันมายาวนานหลายชั่วอายุคน และความเชื่อเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านประเภทหนึ่ง ที่เป็นองค์ความรู้เรื่องการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งจังหวัดจันทบุรีเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนภาคตะวันออกของประเทศไทย มีการเคลื่อนย้ายของผู้คนจากหลากหลายท้องถิ่น หลายเชื้อชาติ กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของจังหวัดจันทบุรี ทำให้พื้นที่ต่าง ๆ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศรีศักร วัลลิโกดม (2545: 47) กล่าวถึงกลุ่มชนชาติต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี นอกจากชาวไทยและชาวจีนแล้วยังมีกลุ่มชนอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีอีกด้วย เนื่องจากจันทบุรีเป็นเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออกที่อยู่บนเส้นทางการค้าระหว่างไทยและจีนมาตั้งแต่อดีต จึงมีชาวจีนมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะอยู่ตามชายฝั่งทะเลเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนนั้นมีความเชื่อคล้ายกันกับคนไทย คือการกราบไหว้เคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ เพราะต่างก็เชื่อว่าสิ่งนั้นจะลดบันดาลให้เกิดผลดีกับตัวเอง และสามารถลดบันดาลให้ได้ตามความประสงค์ของผู้ที่กราบไหว้

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากภาคสนาม เพื่อรวบรวมข้อมูลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อศึกษาและอนุรักษ์พิธีกรรมและความเชื่อของศาลเจ้า ศาลผีนี้นี้ไว้ไม่ให้สูญหาย เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา เรียนรู้ เผยแพร่ ให้กับผู้ที่สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม โดยศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์กระจายตัวกันอยู่จึงทำให้วัฒนธรรมมีความหลากหลาย มีความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าและศาลผียอยู่จำนวนมาก

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

3. วิธีการศึกษา

3.1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) เป็นบุคคลในชุมชนบริเวณใกล้เคียงศาลเจ้า ศาลผี หรือผู้ที่ดูแลศาล ในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ ในจังหวัดจันทบุรี ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงบุคคล

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดเน้นการเจาะลึก แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 3 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม ของศาลเจ้า ศาลผี ในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมศาลเจ้า ศาลผีในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นไปตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ได้บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และการจดบันทึก

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาเรียบเรียงและตรวจทานความถูกต้องของข้อมูล แต่ยังคงข้อมูลตามทฤษฎีการหลักได้ให้สัมภาษณ์ไว้ การนำเสนอข้อมูลการวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมศาลเจ้า ศาลผี ในจังหวัดจันทบุรี พบว่าในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ มีทั้งหมด 22 ศาล และพบศาลเจ้า จำนวน 16 ศาล และศาลผี จำนวน 6 ศาล ดังนี้

4.1. ความเชื่อและพิธีกรรมศาลเจ้า ศาลผี ในเขตอำเภอเมือง ผลการวิจัยพบศาลเจ้า จำนวน 7 ศาล และศาลผี จำนวน 5 ศาล รายละเอียดดังนี้

4.1.1 ศาลเจ้าพ่อหนองบัว สถานที่ตั้ง หมู่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้านให้ความนับถือเคารพบูชามาเป็นระยะเวลายาวนาน

ความเชื่อและพิธีกรรม (สมปัก มะลิผล และวนิดา จันทรพิบูลย์, สัมภาษณ์ 29 มกราคม 2563) เล่าว่าการขอพรชาวบ้านส่วนใหญ่ขอพรเรื่อง การค้าขาย การเรียน สุขภาพ และการนำของมาถวาย ได้แก่ หัวหมู ไข่ เป็ด และการบน สามารถบนทุกเรื่อง สิ่งที่น่ามาแก่นบน มักเป็นการนำลิเกมารำถวาย พิธีกรรม คือพิธีกรรมทั้งกระเจาด ที่ชาวบ้านจัดขึ้นทุกปี

4.1.2 ศาลเจ้าพ่อสระบาป สถานที่ตั้ง ซอยศาลเจ้าพ่อสระบาป ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้านให้ความนับถือเคารพบูชามาเป็นระยะเวลายาวนาน

ความเชื่อและพิธีกรรม (วิมล งามดี และเสาวภา สอนเส, สัมภาษณ์ 29 มกราคม 2563) เล่าว่า การขอพร ส่วนใหญ่ขอพรเรื่องการทำงาน การเรียน และโชคลาภ การนำของมาถวาย ได้แก่ หัวหมู เป็ด ผลไม้ การบน สามารถบนได้ทุกเรื่อง การแก้บนด้วยการแสดงลิเกหรือฉายหนังกลางแปลง พิธีกรรมที่ชาวบ้านจัดขึ้นทุกปี คือ พิธีกรรม ทิ้งกระจาด

4.1.3 ศาลเจ้าโจวซือกง สถานที่ตั้ง ถนนประชานิยม ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้านให้ความเชื่อเป็นอย่างมากเนื่องจากอยู่ในชุมชนตลาดย่านการค้าของชาวจีน

ความเชื่อและพิธีกรรม (ขวัญใจ พรหมมี และวาสนา วรโชติ, สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2563) เล่าว่า การขอพรสามารถขอได้ทุกเรื่อง เช่น การงาน โชคลาภ สุขภาพ การเรียน และของที่นำมาถวาย ได้แก่ หัวหมู เป็ด ไก่ การบน สามารถบนได้ทุกเรื่อง การแก้บน สามารถแก้บนได้ทุกเรื่อง และมีพิธีกรรมที่ชาวบ้านให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ได้แก่ พิธีกรรมทิ้งกระจาดและเทศกาลถือศีลกินเจ

4.1.4 ศาลเจ้าที่ตลาดล่าง สถานที่ตั้ง ถนนสุขาภิบาล ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้านให้ความสำคัญเพราะเป็นศาลที่อยู่บริเวณตลาด มีผู้คนเข้ามากราบไหว้เป็นจำนวนมาก

ความเชื่อและพิธีกรรม (สุพจน์ มาลัย และสุดา ลอ, สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2563) เล่าว่า การขอพร ชาวบ้านเชื่อกันว่าขอได้ทุกเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการค้าขาย สุขภาพ สิ่งที่จะนำมาถวาย ได้แก่ หัวหมู เป็ด ไก่ ผลไม้ การบน เป็นสิ่งต้องห้ามมาตั้งแต่สมัยอดีต และพิธีกรรมที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ เป็นพิธีกรรมทิ้งกระจาด และพิธีกรรมแห่องค์เจ้าไผ่เขียน

4.1.5 ศาลเจ้าแม่เทียนโหวเซียว สถานที่ตั้ง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้านให้ความเชื่ออย่างมาก มีผู้คนเข้ามากราบไหว้สักการบูชาเป็นประจำ

ความเชื่อและพิธีกรรม (นิภาพร เชื้อทอง และสุวิมล อุตสาห์, สัมภาษณ์ 31 มกราคม 2563) เล่าว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ขอพรเรื่องการค้าขาย การเกษตร ของที่นำมาถวาย ได้แก่ ผลไม้ หัวหมู การบน สามารถบนได้ทุกเรื่อง การแก้บน ส่วนใหญ่เป็นการแสดงลิเก และมีพิธีกรรมทิ้งกระจาดที่จัดขึ้นทุกปี

4.1.6 ศาลเจ้าตัวเล่าเอี้ย สถานที่ตั้ง ถนนสุขาภิบาล ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่มีเทวตาที่มีบารมีเหนือเทพทั้งปวงสถิต แต่ละวันจะมีผู้คนมากราบสักการะเป็นประจำ

ความเชื่อและพิธีกรรม (ประภาพร พุฒา และปราณี แพงอก, สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2563) เล่าว่า การขอพรนิมขอเรื่องการค้าขาย สุขภาพ และโชคลาภ การบน สามารถบนได้ทุกเรื่อง พิธีกรรมที่จัดขึ้นทุกปี คือ พิธีกรรมไหว้เทวตาฟ้าดิน ซึ่งมีการแจกข้าวสารและสิ่งของให้แก่ชาวบ้าน

4.1.7 ศาลเจ้าแม่อวโลกิเตศวรกวณโณมพนมือ สถานที่ตั้ง หมู่ 8 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่มีผู้คนมากราบไหว้ขอพรอยู่เป็นประจำ เพื่อความสุภาพสบายใจ

ความเชื่อและพิธีกรรม (สนธยา นุ่นแป้น และบุษรา ตะเพียรทอง, สัมภาษณ์ 28 สิงหาคม 2563) เล่าว่า การขอพรชาวบ้านส่วนใหญ่ขอเรื่องการค้าขาย การทำมาหากิน ส่วนการนำของมาถวาย ได้แก่ ผลไม้ และห้ามบนเป็นอันขาด ส่วนพิธีกรรม มีพิธีกรรมไหว้ประจำปี เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านจัดขึ้นในชุมชน

4.1.8 ศาลเจ้าแม่เขาไร่ยา สถานที่ตั้ง แยกเขาไร่ยา หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่สร้างมาจากความเชื่อที่ว่าเส้นทางพลัดถิ่นของเจ้าแม่ โดยเจ้าแม่เป็นคนขายสินค้าทางน้ำ และเรือได้ล่มบริเวณเขาไร่ยาแห่งนี้ ต่อมาผู้คนเกิดความศรัทธาจึงได้ตั้งศาลเจ้าแม่เขาไร่ยาขึ้นมาเพื่อกราบไหว้บูชา

ความเชื่อและพิธีกรรม (เปมิกา บัวปัญญา และรัชตินันท์ ชัยสกุล, สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2563) เล่าว่าการขอพรสามารถขอพรได้ทุกเรื่อง และการนำของมาถวายควรเป็นอาหารมังสวิรัต การบน สามารถบนได้ทุกเรื่อง ส่วนการแก้บนต้องเป็นการแสดงลิเก คณะแก้วขวัญรุ่งเรื่องเท่านั้น และมีพิธีกรรมจัดกินเลี้ยงประจำปี

4.1.9 ศาลหลักเมืองจันทบุรี สถานที่ตั้ง ถนนท่าหลวง ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลคู่บ้านคู่เมืองประจำจังหวัดจันทบุรี เชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์และปกป้องรักษาชาวบ้านให้อยู่ร่มเย็น

ความเชื่อและพิธีกรรม (ลิขิต เพียรผล และวิไลย ประเสริฐผล, สัมภาษณ์ 3 กุมภาพันธ์ 2563) เล่าว่าการขอพรสามารถขอพรได้ทุกเรื่อง ส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องการทำงาน การเรียน การค้าขาย และสิ่งของที่นำมาถวาย ได้แก่ หัวหมู ผลไม้ เปิด ไก่ การบ่น สามารถบ่นได้ทุกเรื่อง การแก้บนเป็นการรำ และพิธีกรรมที่ชาวบ้านได้พร้อมใจกันจัดขึ้นทุกปีอย่างยิ่งใหญ่ คือ งานเฉลิมฉลองแซ่ยิดวันคล้ายวันเกิด และมีการเปิดให้ประชาชนได้เข้าสักการะกราบไหว้ขอพรศาลหลักเมืองจันทบุรี และยังเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวเข้ามาสักการะบูชาขอพร เพื่อความเป็นสิริมงคล

4.1.10 ศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง สถานที่ตั้ง ถนนท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน

ความเชื่อและพิธีกรรม (กัลยาณี จันคำ และสมจิตร์ ลายัง, สัมภาษณ์ 31 มกราคม 2563) เล่าว่า การขอพรสามารถขอพรได้ทุกเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการค้าขาย และโชคลาภ สิ่งที่นำมาถวาย ได้แก่ น้ำอวดลม ผลไม้ ส่วนการบ่น สามารถบ่นได้ทุกเรื่อง การแก้บน สามารถแก้บนได้ทุกเรื่อง และไม่มีพิธีกรรมเนื่องจากเป็นศาลขนาดเล็ก ไม่มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมหรือพิธีกรรม

4.1.11 ศาลพ่อปู่โป่งลาน สถานที่ตั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีเป็นศาลที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยและชาวบ้านได้กราบไหว้บูชา

ความเชื่อและพิธีกรรม (ณรงค์ ทองริ้วและเชาวลี วันสนุก, สัมภาษณ์ 28 สิงหาคม 2563) เล่าว่า พ่อปู่โป่งลานเป็นพระภูมิเจ้าที่ ชาวบ้านเชื่อกันว่าวันพระพ่อปู่โป่งลานจะไม่ประทับอยู่ที่ศาล เนื่องจากขึ้นไปจำศีลอยู่บนสวรรค์ เชื่อกันว่าสามารถขอพรได้ทุกเรื่อง เช่น การเรียน การงาน การเลื่อนตำแหน่ง และมีข้อห้าม คือ ห้ามบนเด็ดขาด ขอพรได้อย่างเดียว และผู้หญิงที่มีประจำเดือน ห้ามขึ้นบริเวณศาลเด็ดขาด เชื่อว่าเป็นของต่ำของสกปรก และสิ่งของที่นำมาถวายแก่พ่อปู่โป่งลาน ได้แก่ หมากพลู บุหรี่ พวงมาลัย น้ำแดง พิธีกรรมของศาลพ่อปู่โป่งลาน คือ ประเพณีวิ่งโป่งลานที่จัดขึ้นทุกปีในมหาวิทยาลัยทั้งคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาจะร่วมกันจัดขึ้น จนเป็นประเพณีให้นักศึกษามีความรักสามัคคีปรองดองกันสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง เรียกว่า ประเพณีวิ่งโป่งลาน

4.1.12 ศาลเจ้าแม่ตะเคียนคู่ สถานที่ตั้ง ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่สร้างมาเป็นระยะเวลานาน เพื่อสักการบูชาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่ชาวบ้าน

ความเชื่อและพิธีกรรม (อัมพิกา วงษ์ดี และทรงเกียรติ กล้าหาญ, สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2563) เล่าว่าการขอพรส่วนใหญ่ขอเกี่ยวกับการค้าขาย เพราะผู้คนบริเวณนั้นประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าขายเป็นจำนวนมาก การนำของมาถวาย ได้แก่ ชุดไทย และน้ำแดง ส่วนใหญ่ชาวบ้านบริเวณนั้นกราบไหว้ขอพรเท่านั้น ไม่มีการบ่น การแก้บน และไม่มีพิธีกรรมเนื่องจากเป็นศาลขนาดเล็กและบริเวณศาลติดกับถนนใหญ่ ไม่มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมและพิธีกรรม

4.2 ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในอำเภอท่าใหม่ ผลการวิจัยพบศาลเจ้า จำนวน 5 ศาล และศาลผี จำนวน 1 ศาล รายละเอียดดังนี้

4.2.1 ศาลเจ้าพ่อห้วยสะทอน สถานที่ตั้ง ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้าน ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้นด้วยความศรัทธาเพื่อเคารพสักการบูชา

ความเชื่อและพิธีกรรม (สำนวน วงศ์แก้ว และจำปี ชลนา, สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2563) เล่าว่า ศาลเจ้าพ่อห้วยสะทอนแห่งนี้มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก ขอพรอะไรก็สำเร็จสมปรารถนา สิ่งที่ชาวบ้านนำมาถวาย ได้แก่ น้ำอวดลม น้ำผลไม้ หัวหมู และเปิด การบ่น สามารถบ่นได้ทุกเรื่อง และการแก้บน สามารถแก้บนได้ตามความเหมาะสม แต่ส่วนใหญ่จะมีการแก้บนด้วยการนำวงปีพาทย์และการแสดงลิเกมาถวายแก่เจ้าพ่อห้วยสะทอน มีพิธีกรรม ได้แก่ เทศกาลสราพจีนและเทศกาลกินเจเพียงเท่านั้น ซึ่งทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตอำเภอท่าใหม่

4.2.2 ศาลเจ้าพ่อหนองคล้า สถานที่ตั้ง หมู่ 2 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่มีผู้คนเข้ามากราบไหว้สักการบูชาเป็นประจำ

ความเชื่อและพิธีกรรม (จิมลิม อิมรัตน์ และประศักดิ์ รสฟุ้ง, สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2563) เล่าว่า การขอพรสามารถขอพรได้ทุกเรื่อง เช่น การเรียน การค้าขาย หรือโชคลาภ การบ่นสามารถบ่นได้ทุกเรื่อง ส่วนการแก้บน ทำบนได้ตามความเหมาะสม พิธีกรรมมีเพียงเทศกาลสราทจีนเท่านั้น เนื่องจากพิธีกรรมอื่น ๆ ชาวบ้านทำร่วมกันที่วัด

4.2.3 ศาลเจ้าพ่อหัวแหลม สถานที่ตั้ง ตำบลตะกาดเจ้า อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก

ความเชื่อและพิธีกรรม (อนิชา สุมิตร และเพชร บุญเจ็ด, สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2563) เล่าว่า การขอพรเชื่อว่าขอพรอะไรก็ได้ดังปรารถนา ส่วนใหญ่ชาวบ้านขอพรเกี่ยวกับเรื่องการทำงาน การเรียน การค้าขาย สิ่งที่น่ามาถวาย ได้แก่ หัวหมู น้ำอ้อย ผลไม้ การบ่น สามารถบ่นได้ทุกเรื่อง และการแก้บน ส่วนมากเป็นการแก้บนด้วยการแสดงลิเกและวงปี่พาทย์มาแสดงแก้บน และพิธีกรรมมีเพียงเทศกาลถือศีลกินเจเท่านั้น

4.2.4 ศาลเจ้าปึงเถ่ากง สถานที่ตั้ง อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่มีการสร้างมาเป็นระยะเวลายาวนาน ชาวบ้านในหมู่บ้านเคารพนับถือมาตั้งแต่สมัยอดีต ซึ่งถือว่าเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่ชาวบ้าน

ความเชื่อและพิธีกรรม (อบเชย อาลัย และแสงบุญ ปรามศรีรัตน์, สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2563) เล่าว่า การขอพรสามารถขอพรได้ทุกเรื่อง เช่น การค้าขาย การเรียน สุขภาพ โชคลาภ สิ่งของที่ชาวบ้านนำมาถวาย ได้แก่ หัวหมู เป็ด ไก่ เหล้า และผลไม้ การบ่น สามารถบ่นได้ทุกเรื่อง และการแก้บนส่วนใหญ่มีการแก้บนด้วยการถวายหนังกลางแปลงหรือการแสดงลิเก และพิธีกรรมมีพิธีกรรมทั้งกระเจียด พิธีกรรมลุยไฟแจกข้าวสาร

4.2.5 ศาลเจ้าพ่อหนองจอก สถานที่ตั้ง ตำบลยายร้า อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่มีการสร้างเป็นระยะเวลายาวนาน ชาวบ้านในหมู่บ้านเคารพนับถือมาตั้งแต่สมัยอดีต มีผู้คนเข้ามากราบไหว้สักการบูชาอยู่เป็นประจำเป็นที่เคารพสักการะของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากเมื่อร้อยกว่าปี

ความเชื่อและพิธีกรรม (สแต่น คนอยู่ และพัชรี ศรีไย, สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2563) เล่าว่า การขอพร ชาวบ้านขอพรได้ทุก เรื่อง เช่น การค้าขาย การทำงาน และสุขภาพ สิ่งที่ชาวบ้านนำมาถวาย ได้แก่ หัวหมู เป็ด ไก่ และผลไม้มงคล เช่น สับปะรด แอปเปิล ทุเรียน แก้วมังกร เป็นต้น การบ่นสามารถบ่นได้ทุกอย่าง และแก้บนได้ตามความเหมาะสม พิธีกรรม มีพิธีกรรมทั้งกระเจียด และเทศกาลถือศีลกินเจ

4.2.6 ศาลเจ้าเนินดินแดง สถานที่ตั้ง ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลเจ้าที่มีผู้คนส่วนใหญ่เคารพสักการบูชาเป็นประจำ

ความเชื่อและพิธีกรรม (ปราณี สีชาติ และเอกพล ศรีทอง, สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2563) เล่าว่าศาลเจ้าเนินดินแดงเป็นศาลเจ้าที่ผู้คนเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องโชคลาภและขอหาย การบ่นสามารถบ่นได้ทุกเรื่อง และการแก้บน สามารถแก้บนได้ตามเหมาะสม พิธีกรรม ไม่มีกิจกรรมหรือพิธีกรรม เนื่องจากเป็นศาลขนาดเล็ก ไม่มีพื้นที่การทำกิจกรรมหรือพิธีกรรม

4.3. ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในอำเภอน้ำใหม่ ผลการวิจัยพบศาลเจ้า จำนวน 4 ศาล รายละเอียดดังนี้

4.3.1 ศาลเจ้าพ่อแหลมสิงห์ สถานที่ตั้ง ตำบลบางกะไชย อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้านสร้างเพื่อสักการบูชาเชื่อว่าคอยคุ้มครองปกป้องรักษา

ความเชื่อและพิธีกรรม (จงดี นามผล และมณฑล วรรณยากร, สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2563) เล่าว่า ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสถานที่เคารพสักการะของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากเมื่อร้อยกว่าปี ปัจจุบันชาวบ้านให้ความสำคัญเป็นศาลประจำหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านขอพรในเรื่องอาชีพ การออกเรือประมง การค้าขาย และการงานต่าง ๆ สิ่งของที่ชาวบ้านนำมาถวาย ได้แก่ น้ำอ้อย ผลไม้ ไก่ เป็ด การบ่น สามารถบ่นได้ทุกเรื่อง ชาวบ้านสามารถบ่นที่บ้านและแก้บนที่บ้าน การแก้บน ห้ามนำหัวหมูมาแก้บน และห้ามนักงิ้วไม่บริเวณศาล มีความเชื่อว่าจะทำให้เกิดเหตุร้ายหรือสิ่งที่ไม่คาดคิดขึ้น พิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อแหลมสิงห์ มีพิธีกรรมทั้งกระเจียดและเทศกาลถือศีลกินเจ

4.3.2 ศาลเจ้าพ่อเกาะเปริด สถานที่ตั้ง ถนนเฉลิมบูรพาชลทิต 144 ตำบลเกาะเปริด อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีเป็นศาลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก

ความเชื่อและพิธีกรรม (แระ เนินหาด และจิตตรา แซ่อึ้ง, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563) เล่าว่า การขอพร สามารถขอพรได้ทุกเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการค้าขาย การเรียน สิ่งที่น่าขอมาถวาย ได้แก่ หัวหมู ไก่ การบ่น สามารถบ่นได้ทุกเรื่อง และมีพิธีกรรมการกินเลี้ยงประจำปี

4.3.3 ศาลเจ้าพ่อพลั่ว สถานที่ตั้ง ตำบลพลั่ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่บริเวณตลาดพลั่วเป็นศาลที่ชาวบ้านเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก

ความเชื่อและพิธีกรรม (สอน โกเมฆ และบุญชู ผลวิสัย, สัมภาษณ์ 11 มีนาคม 2563) เล่าว่า การขอพรสามารถขอพรได้ทุกเรื่อง เช่น การงาน การค้าขาย การนำของมาถวาย ได้แก่ หัวหมู ไก่ การบ่นสามารถบ่นได้ทุกเรื่อง และการแก้บนนิยมแก้บนด้วยการแสดงลิเก และพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อพลั่ว มีพิธีกรรมทั้งกระเจด เป็นประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติบรรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว รวมทั้งวิญญาณไร้ญาติทั่วไป เป็นการส่งวิญญาณให้ไปสู่สุคติ เพื่อความเป็นสิริมงคลของผู้ร่วมงานและครอบครัว

4.3.4 ศาลเจ้าพ่อเขาตาหน่วย สถานที่ตั้งตำบลเกาะเปริด อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นศาลที่ชาวบ้านร่วมกันสร้างกันขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ

ความเชื่อและพิธีกรรม (เรืองศักดิ์ รุ่งเรือง และตุ๊กตา โชคดี , สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563) เล่าว่า การขอพรสามารถขอพรได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการค้าขาย ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมนำ หัวหมู ไก่ มาถวายมีพิธีกรรมเช่นศาลประจำปี จัดขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี

5. อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในจังหวัดจันทบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ พบศาลทั้งหมด จำนวน 22 ศาล เป็นศาลเจ้าจำนวน 16 ศาล และศาลผี จำนวน 6 ศาล ความเชื่อและพิธีกรรมส่วนใหญ่เชื่อว่า ศาลเป็นที่เคารพสักการะ นับถือมาตั้งแต่อดีตไม่ว่าจะเป็นศาลเจ้าหรือศาลผี เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวบ้าน คอยปกป้องชาวบ้านให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ผู้คนกราบไหว้ขอพรเรื่องการทำงาน การเรียน การค้าขาย โชคลาภ และยังมี การนำของมาถวาย การบ่นและการแก้บนอยู่เป็นประจำอีกด้วย นอกจากนี้จะมีความเชื่อแถมยังมีพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับความเชื่อ โดยความเชื่อก่อให้เกิดพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเพื่อสร้างความเคารพต่อศาล ทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชาวบ้าน และยังเป็นการสร้างระเบียบ ความสัมพันธ์ที่ดีให้ระหว่างชาวบ้านอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรัญญา แสงลับ (2546) เรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้าพ่อพระยาศรีโทนของชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้ศึกษาถึงความเชื่อและพิธีกรรม การเลี้ยงศาลเจ้าพ่อพระยาศรีโทน ได้กล่าวไว้ว่าชุมชนหนองบัวมีความเชื่อต่อเจ้าพ่อพระยาศรีโทนอย่างมั่นคงยึดถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นความเชื่อที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งได้ปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึกจึงพร้อมใจกันประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและพิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนให้ลูกหลานมีความสามัคคีกัน ร่วมใจกันรักษาประเพณีของชุมชนให้อยู่สืบไป และงานวิจัยของ กันธิมา เผือกเจริญ (2557) เรื่อง ศาลปู่ตากับพิธีกรรมและความเชื่อในการดำรงชีวิตของชนเผ่าไทโย้ย อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ได้ศึกษาถึงภูมิปัญญาพิธีกรรมความเชื่อของชนเผ่าไทโย้ย อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร กล่าวว่า พิธีกรรม ความเชื่อในการดำรงชีวิตเป็นอัตลักษณ์แห่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตั้งแต่เกิดจนตาย และชาวบ้านบริเวณนั้น มีความศรัทธาศาสนาพุทธกับความเชื่อเรื่องของผี และสิ่งลี้ลับนำมาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต โดยมีประเพณีกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างชัดเจนในพิธีกรรมต่าง ๆ ต่อมามีการสร้างศาลปู่ตา และเมื่อชาวบ้านมีเรื่องเดือดร้อนใจก็ไปบนบานศาลกล่าวขอให้ขจัดสิ่งเลวร้ายเหล่านั้น และให้สมประสงค์ทุกอย่างปรากฏว่าสัมฤทธิ์ผล

เป็นที่พอใจมาก ซึ่งมีความเคารพเชื่อถือนับชาติต่อศาลปู่ตาเป็นวิถีชีวิตของชุมชนและการอยู่ร่วมกัน กลายเป็นที่พึงทางใจสร้างความรักสามัคคีในชุมชน

ดังนั้นสะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่สำคัญที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นสิ่งที่สืบทอดกันมา จากอดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลตะวันออกที่อยู่บนเส้นทางการค้าระหว่างไทยและจีน มาตั้งแต่ยุคสมัยโบราณ โดยมีกลุ่มคนเข้ามาจากหลายท้องถิ่น หลายเชื้อชาติทั้งคนไทยและคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีน ดังนั้น ผู้คนจึงสร้างศาลขึ้นมาเพื่อกราบไหว้เคารพบูชา โดยมี 2 ลักษณะ คือ ศาลเจ้าและศาลผี ซึ่งมีลักษณะที่ต่างกัน ศาลเจ้ามี ลักษณะเป็นศาลขนาดใหญ่ ที่มีสีแดงเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน และมีสัญลักษณ์ของเทพเจ้าหรือรูปปั้น ส่วนใหญ่จะมี เสาตั้งกรออยู่ด้านหน้าของศาลเจ้า ส่วนศาลผี มีลักษณะขนาดเล็ก บางศาลเป็นศาลปูน บางศาลเป็นศาลไม้ และบริเวณรอบ ๆ ศาล มีของที่ชาวบ้านนำมาถวาย เช่น ชุดไทย พวงมาลัย ผลไม้ และหัวหมู เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้กับผู้คนในชุมชน นอกจากนี้ยังแสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน ที่ยึดถือและปฏิบัติกัน มาเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นเหมือนเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของผู้คนที่ย้ายมาอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

6. ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้า ศาลผี ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบททาง สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยมีการบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะประโยชน์ต่อการศึกษาและสืบค้นต่อไป

2. ควรศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าศาลผีในแต่ละพื้นที่ หรือศึกษาเชิง เปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะร่วม อันจะทำให้เห็นวัฒนธรรมและโลกทัศน์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

7. สรุป

จากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมศาลเจ้า ศาลผี พบว่าผู้คนส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นความเชื่อที่ สืบทอดกันมาจากอดีต แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม โดยแต่ละศาลมีพิธีกรรมที่ต่างกันออกไป ศาลเจ้ามีพิธีกรรมทั้งกระเจาด เทศกาลสารทจีน เทศกาลถือศีลกินเจ พิธีกรรมลุยไฟและแจกข้าวสาร พิธีกรรมเช่นศาลประจำปี เป็นต้น ส่วนศาลผีเป็นที่เคารพ สักการะของชาวบ้าน มีพิธีกรรม ได้แก่ พิธีกรรมกินเลี้ยงประจำปี จัดงานเฉลิมฉลองแซ่ยิดวันคล้ายวันเกิด พิธีวิ่งโป่งลานของ คณาจารย์ เจ้าหน้าที และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และบางศาลไม่มีพิธีกรรม เนื่องจากเป็นศาลขนาดเล็ก ไม่มี พื้นที่ในการจัดกิจกรรมหรือพิธีกรรม นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจาก อดีตจนถึงปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

- กันธิมา เผือกเจริญ. (2557). ศาลปู่ตากับพิธีกรรมและความเชื่อในการดำรงชีวิตของชนเผ่าไทโย้ย อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร. ภาควิชาแพทย์แผนไทย คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขต สกลนคร.
- กัลยาณี จันคำ. ผู้มาสักการะศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 31 มกราคม). สัมภาษณ์.
- ขวัญใจ พรหมมี. ผู้มาสักการะศาลเจ้าโจวซือกง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 2 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- จงดี นามผล. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. (2563 8 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- จำปี ชลนา. ศาลเจ้าพ่อห้วยสะท้อน จังหวัดจันทบุรี. (2563, 22 มกราคม) สัมภาษณ์.
- จิตตรา แซ่อึ้ง. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อเกาะเปริด จังหวัดจันทบุรี. (2563 6 มีนาคม). สัมภาษณ์.

- จัมลัม อัมรัตน์. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อหนองคล้า จังหวัดจันทบุรี. (2563, 22 มกราคม). สัมภาษณ์.
- เขาวลี วันสนุก. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อปู่โป่งลาน จังหวัดจันทบุรี. (2563, 28 สิงหาคม). สัมภาษณ์.
- ณรงค์ ทองริ้ว. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อปู่โป่งลาน จังหวัดจันทบุรี. (2563, 28 สิงหาคม). สัมภาษณ์.
- ตุ๊กตา โชคดี. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อเขาตาหน่วย จังหวัดจันทบุรี. (2563, 6 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ทรงเกียรติ กล้าหาญ. ผู้มาสักการะศาลตะเคียนคู่ จังหวัดจันทบุรี. (2563, 24 สิงหาคม). สัมภาษณ์.
- เทพ สงวนกิตติพันธ์. 2549. “ความเชื่อ”. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : http://www.stou.ac.th/Offices/rdec /u don /societies 9 _10.htm. (9 มกราคม 2563).
- นิภาพร เชื้อทอง. ผู้มาสักการะศาลเจ้าแม่เทียนโหวเซียว จังหวัดจันทบุรี. (2563, 31 มกราคม). สัมภาษณ์.
- บุญชู ผลวลัย. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อพลั่ว จังหวัดจันทบุรี. (2563, 11 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- บุษรา ตะเพียนทอง. ผู้มาสักการะศาลเจ้าแม่อวโลกิเตศวรกวณโถมพันมือ จังหวัดจันทบุรี. (2563, 28 สิงหาคม). สัมภาษณ์.
- ประภาพร พุฒา. ผู้มาสักการะศาลเจ้าตัวเล่าเอี้ย จังหวัดจันทบุรี. (2563, 2 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- ประศักดิ์ รสฟูง. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อหนองคล้า จังหวัดจันทบุรี. (2563, 22 มกราคม). สัมภาษณ์.
- ปราณี แผงอก. ผู้มาสักการะศาลเจ้าตัวเล่าเอี้ย จังหวัดจันทบุรี. (2563, 2 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- ปราณี สีชาติ. ผู้มาสักการะศาลเจ้าเนินดินแดง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 22 มกราคม). สัมภาษณ์.
- เปมิกา บัวปัญญา. ผู้มาสักการะศาลเจ้าแม่เขาไร่ยา จังหวัดจันทบุรี. (2563, 24 มกราคม). สัมภาษณ์.
- พัชรี ศรีไย. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อหนองจอก จังหวัดจันทบุรี. (2563, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.
- เพชร บุญเชิด. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อหัวแหลม จังหวัดจันทบุรี. (2563, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.
- มลธป วรรณยากร. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. (2563, 8 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- รัชตินันท์ ชัยสกุล. ผู้มาสักการะศาลเจ้าแม่เขาไร่ยา จังหวัดจันทบุรี. (2563, 24 มกราคม). สัมภาษณ์.
- เรืองศักดิ์ รุ่งเรือง. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อเขาตาหน่วย จังหวัดจันทบุรี. (2563, 6 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- แร เนินหาด. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อเกาะเบริด จังหวัดจันทบุรี. (2563, 6 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ลิขิต เพียรผล. ผู้มาสักการะศาลหลักเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. (2563, 3 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- วนิดา จันทรพิบูลย์. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อหนองบัว จังหวัดจันทบุรี. (2563, 29 มกราคม). สัมภาษณ์.
- วาสนา วรโชติ. ผู้มาสักการะศาลเจ้าโจวซือก จังหวัดจันทบุรี. (2563, 2 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- วิมล งามดี. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อสระบาป จังหวัดจันทบุรี. (2563, 29 มกราคม). สัมภาษณ์.
- วิไล ประเสริฐผล. ผู้มาสักการะศาลหลักเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. (2563, 3 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2545). ประวัติศาสตร์เมืองจันทบุรี จากคนท้องถิ่น. *วารสารศิลปวัฒนธรรม*. 9 (22): 124-129.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2559). ประเพณีพิธีกรรมที่เปลี่ยนไป. (คมส.) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร: องค์การมหาชน.
- สแต่น คนอยู่. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อหนองจอก จังหวัดจันทบุรี. (2563, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.
- สนธยา นุ่นแป้น. ผู้มาสักการะศาลเจ้าแม่อวโลกิเตศวรกวณโถมพันมือ จังหวัดจันทบุรี. (2563, 28 สิงหาคม). สัมภาษณ์.
- สมจิตร ลาหยง. ผู้มาสักการะศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 31 มกราคม). สัมภาษณ์.
- สมพัก มะลิผล. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อหนองบัว จังหวัดจันทบุรี. (2563, 29 มกราคม). สัมภาษณ์.
- สรัญญา แสงลับ. (2546). ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้าพ่อพระยาศรีโตนของชุมชนตำบลหนองบัวอำเภอกุเรือ จังหวัดเลย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏเลย.
- สอน โกเมฆ. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อพลั่ว จังหวัดจันทบุรี. (2563, 11 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- สำนวน วงศ์แก้ว. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อห้วยสะทอน จังหวัดจันทบุรี. (2563, 22 มกราคม) สัมภาษณ์.
- สุดา ลอ. ผู้มาสักการะศาลเจ้าที่ตลาดล่าง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 2 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- สุพจน์ มาลัย. ผู้มาสักการะศาลเจ้าที่ตลาดล่าง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 2 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.

- สุวิมล อุตสาห์. ผู้มาสักการะศาลเจ้าแม่เทียนโหวเซียวโป้ จังหวัดจันทบุรี. (2563, 31 มกราคม). สัมภาษณ์.
- เสาวภา สอนเส. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อสระเบาบ จังหวัดจันทบุรี. (2563, 29 มกราคม). สัมภาษณ์.
- แสงบุญ ปรารังรัตน์. ผู้มาสักการะศาลเจ้าปึงเถ่ากง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.
- อโนชา สุมิตร. ผู้มาสักการะศาลเจ้าพ่อหัวแหลม จังหวัดจันทบุรี. (18 มกราคม 2563). สัมภาษณ์.
- อบเชย อาลัย. ผู้มาสักการะศาลเจ้าปึงเถ่ากง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.
- อัมพิกา วงษ์ดี. ผู้มาสักการะศาลตะเคียนคู่ จังหวัดจันทบุรี. (2563, 24 สิงหาคม). สัมภาษณ์.
- เอกพล ศรีทอง. ผู้มาสักการะศาลเจ้าเนินดินแดง จังหวัดจันทบุรี. (2563, 22 มกราคม). สัมภาษณ์.